

JIDDIS KOZMOSZ

Jevgenij Fiks új projektjében látszólag egymástól független szálakat fűz össze, jelesül a keleti-európai zsidó tapasztalatot, a kozmosz feltárását és a szovjet űrprogramot. Konceptiójában a futurizmusnak az egyetemes, a világi és a tudományos fejlődés egységét hirdető narratíváját követi. A kiállítás a kozmosz, a kozmonautika és a jiddis kultúra összekapcsolására összpontosít, és három fejezetből áll.

Kozmopoliták az űrben (Volf Gordin)

Volf Gordin (1889 -) és bátyja, Aba Gordin (1887-1964), az orosz birodalomban születettek anyanyelvük a jiddis volt, mindketten az egyetemes anarchizmus teoretikusai, Kropotkin és Bakunin követői voltak. Létrehozták saját szervezetüket, és „panarchistáknak” nevezték magukat. 1917-1920-ban számos, a panarchizmusról szóló kiadványt tettek közzé. 1920-ban Volf létrehozta az egyetemes-kozmikus kommunikáció nyelvét, és AO-nak nevezte el. A nyelvtankönyv első oldalán azt állították: „Nincs isten, nincs természet. Beszélj, mint az emberek, használd az AO-t.” Gordin hangsúlyozta, hogy nyelvük univerzális, és az egyetemesség kizárja a már meglévő ábécéket. 1924-ben a nyelv írását megreformálták, és az AO-2-t 1927-ben Moszkvában a bolygóközi gépek és szerkezetek első nemzetközi kiállításán úgy mutatták be, mint a kozmikus kommunikáció nyelvét. A kiállításon Fiks valós és képzeletbeli kapcsolatokat tár fel az AO nyelv és a jiddis nyelv között.

A gyökértelen kozmonauta (Ari Sternfeld)

Ari Sternfeld (1905-1980) lengyel születésű szovjet tudós és űrhajózás úttörője volt. Sternfeld 1923-ban és 1924-ben a Krakói Egyetemen tanult. 1927-ben a franciaországi Nancy-i egyetemen végzett, és 1928-tól 1930-ig kutatta a asztronautikát a Sorbonne-on. 1935-ben kivándorolt a Szovjetunióba és csatlakozott a Jet Tudományos Kutatóintézet munkatársaihoz. Sternfeld fő munkái az űrhajók leghatékonyabb repülési pályáinak kiszámításával foglalkoztak. Sternfeld 1934-ben megkapta a REP-Hirsh Nemzetközi Asztronautikai díjat, és 1963-ban az űrkutatás kiemelkedő eredményeiért pedig a Galabert-díjat. Sternfeld, mint jiddis anyanyelvű tudós a 1930-as években Párizsban a Zsidó Munkások Iskolájában adott elő jiddisül a kozmoszról és az kozmonautikáról és az 1970-es években folytatta jiddis nyelvű előadásait az űrkutatásról. Emlékirataiban leírta, hogy már fiatal fiúként magával ragadta az űrkutatás eszméje a héber imádság Kiddus Levanah (a áldás a Holdon) olvasása alatt.

Szovjet kozmosz (Boris Volynov)

1961-ben, ugyanabban az évben, amikor Jurij Gagarin az űrbe repült, a Szovjetunió kiadta a szovjet jiddis magazint, a Szovjet Himlandot (Szovjet haza). A magazin beszámolt a szovjet űrprogram eseményeiről, és azokat a szovjet jiddis identitás és kultúra részévé tette. Ugyanakkor az állam által vezetett antiszemitizmus miatt Boris Volynov (Gagarin barátja és közeli társa) a zsidó származásának köszönhetően több beütemezett űrutazásból is kimaradt. Valójában az „érintett állampolgárok” által a szovjet hatóságokhoz küldött levelek azt követelték, hogy „ne küldjenek zsidót űrbe.” Csak 1969-ben, majd 1976-ban lett lehetősége Volynovnak kijutni az űrbe – ezzel egyidőben indult el a szovjet zsidó „kivonulás” a Szovjetunióból. Az Egyesült Államokba és Izraelbe történő kivándorlás a szovjet és amerikai zsidók által a kivándorlási jogért folytatott kampányok eredménye volt. Az „Engedd az embereimet elmenni” mozgalom a 1960-as években kezdődött és az 1990-es évek közepéig tartott, tüntetések kísérték, lobbiztak érte Washingtonban és a nemzetközi szinten. A Szovjet kozmosz a tények és fikció keveréke, amely a szovjet űrprogramot zsidó szemszögből meséli el. A fejezet azt az ötletet bontja ki, hogy a kozmosz és a tudományos haladás a szovjet zsidók befogadó hazája lett. A szovjet zsidó tapasztalat tehát a száműzetés folytatása: várva, hogy zöld utat kapjon és az Egyesült Államok vagy Izrael felé tartó repülőre kerüljön, vagy egy űrhajó kilövési engedélyét, hogy elérje a „hazát”.

A kiállítás október 9-ig látogatható.